

massiv och bär genomgående det självupplevdas och vänskapens prägel. Meinander skriver med kärlek och med suverän kunskap om sitt fack och det känns samtidigt som om texten skulle innehålla en oskriven uppmaning till framtida generationer att värda förfädernas minnesmärken med samma kraft och intresse som Nordman. Meinander har sannerligen givit "en bild av en människa som engång var levande" för att använda hans egna ord.

Torsten Edgren

Nordiska handskriftssamlingar

Håndskrifter i Norden. Runbordskonference om håndskrifter i Reykjavik 5.-9. september 1983. Redigeret af Grimur M. Helgason og Helgi Magnusson. Nordisk videnskabeligt bibliotekarforbund 1990.

De utgivna föredragen från den rundabordskonferens som ordnades på Island år 1983 av Nordisk videnskabeligt bibliotekarforbund ger en utmärkt allmän presentation av de viktigaste handskriftsavdelningarna i de vetenskapliga biblioteken i Norden. Konferensens övergripande tema var accession och accessionspolitik, ett mycket aktuellt ämne med tanke på privatarkivens allt större betydelse för den historiska forskningen. Artikelsamlingen är därför inte enbart av intresse för arkivarier och bibliotekariéer, utan den ger också forskaren en aktuell information om i vilken institution han kan hitta en viss typ av källmaterial. De artiklar som behandlar säkerhetsproblematiken kan förhoppningsvis bidra till att ge forskaren/kunden en ökad förståelse för de ur hans synpunkt ibland obekväma och småpetiga bestämmelserna.

Svend Gissel från Det Kongelige Bibliotek i Köpenhamn beskriver mycket belysande förhållandet mellan det danska arkivväsendet och biblioteken. Traditionellt har det danska riksarkivet inriktat sig på leveranser från de statliga ämbetsverken medan biblioteket har varit tvunget att samla sina handskrifter på frivillig väg. Fastän arkivväsendet sedan 1800-talet i allt högre grad också intresserat sig för de privata arkiven har Det Kongelige Bibliotek fortfarande, till skillnad från riksarkivet, anslag för inköp av handskrifter. Riksarkivet i Köpenhamn har koncentrerat sig på insamlandet av danska politikernas och militärernas arkiv medan

Det Kongelige Bibliotek främst försöker bevara kulturhistoriska personers, som författares, vetenskapsmäns och konstnärers efterlämnade handlingar. Ett praktiskt problem uppstår ofta då de privata arkiven splittras mellan lokala bibliotek och Köpenhamn, exempelvis H.C. Andersens handlingar finns både i Odense och i Kongelige Bibliotek. Också många av de danska universitetsbiblioteken har egna värdefulla handskriftsamlingar. Eftersom arkivfönderna är splittrade mellan många institutioner har manuskriptavdelningen i Kongelige Bibliotek också som uppgift att komplettera samlingarna med mikrofilmer och att registrera handskrifter som finns i andra institutioner både i Danmark och utomlands.

Bland föredragen ingick också en presentation av den privata arkivbildningen på Färöarna. De flesta offentligt ägda handlingarna där finns i Landsbiblioteket och Landsarkivet. Landsbibliotekets samlingar är de mest omfattande på Färöarna, men de äldsta handlingarna finns utanför öarna.

Solveig Widén från handskriftsavdelningen i Åbo Akademis bibliotek ger en uttömmande och intressant analys av "handskriftspolitik" i Helsingfors universitetsbibliotek, Åbo Akademis bibliotek, Svenska och Finska Litteratursällskapen. De största samlingarna finns i Helsingfors universitetsbibliotek och många av Finlands mest betydande kulturpersonligheter har donerat sina manuskript och brevsamlingar dit. Biblioteket inriktar sig främst på insamling av material som rör Helsingfors universitet och universitetslärarna, Finlands kulturhistoria och musikhandskrifter. Handskriftsavdelningen vid Åbo Akademis bibliotek tillkom först på 1930-talet, men har utvecklats snabbt. Handskriftsavdelningen inriktar sig på det finlandssvenska men avvisar i princip ingen donator. Finska litteratursällskapet koncentrerar sig på finska författares arkiv och manuskript. Sällskapet har också specialprojekt, exempelvis ett ljudarkivprojekt "Författare talar" startade år 1971. Svenska Litteratursällskapet har en mycket vittförgrenad verksamhet och dess Allmänna arkiv samarbetar nära med Helsingfors universitetsbibliotek. Solveig Widén jämför också de olika institutionerna med varandra och betonar att Åbo Akademi inriktat sig på ett bredare folkklager, medan Helsingfors universitetsbibliotek i huvudsak inriktat sig på vetenskapsmän och forskare. I Åbo Akademi finns proportionellt sett de flesta kvinnliga arkivbildarna och kvinnoforskningen har därför ett viktigt material för sin grundforskning där.

Handskriftsavdelningen i nationalbiblioteket på Island grundades år 1846. Under den första tiden utgjorde manuskript, handskrivna berättelser och dikter den största delen av samlingarna, men med tiden har biblioteket mottagit allt fler brevsamlingar, dagböcker och andra arkivhandlingar från privatpersoner, föreningar och organisationer. Biblioteket samarbetar i mån av möjlighet med andra institutioner, men i prakti-

ken är det ofta slumpen som avgör om en samling kommer till biblioteket eller till nationalarkivet.

Ända till för 30–40 år sedan var universitetsbiblioteket i Oslo den enda institution som intresserade sig för privatarkiv i Norge. Det statliga arkivväsendet saknade både intresse och kapacitet för den privata sektorn och muséernas möjligheter var begränsade. I universitetsbiblioteket i Oslo finns främst författares, vetenskapsmäns och konstnärers arkiv och som nationalbibliotek ser universitetsbiblioteket som sin speciella uppgift att samla material med anknytning till Ibsen. Också universitetsbiblioteken i Bergen och Tromsø har handskriftssamlingar. Det Kongelige Norske Videnskabs bibliotek i Trondheim har landets äldsta handskriftssamling. Där började arbetet redan 1760.

Carl Otto von Sydow från Uppsala universitetsbibliotek valde i sin artikel att koncentrera sig på de senaste decenniernas förvärv eftersom uppgifter om det äldre materialet kan fås från olika handböcker och tryckta kataloger. Vid inköp av handskrifter och arkiv undviker de olika svenska institutionerna att konkurrera med varandra. Inköpen är dock undantag och det vanliga sättet att erhålla nya arkivbestånd är genom gåvor. Kungliga biblioteket i Stockholm försöker erhålla alla mera betydande författares manuskript och brev, medan universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund i någon mån präglas av de teologiska fakulteterna och städernas kyrkliga centra. Frågan om de olika institutionernas intressefördelning har diskuterats livligt under hela 1900-talet. På arkivhåll framfördes i den upplamnade debatten på 1970-talet att politikernas och kyrkomäns arkiv borde komma till de offentliga arkiven där det relevanta bakgrundsmaterialet fanns samlat. Bibliotekssektorn påpekade dock att så gott som alla offentligt verksamma personer har ett viktigt bakgrundsmaterial i den tryckta litteraturen som finns samlad i de stora vetenskapliga biblioteken.

De fria föredragen behandlade huvudsakligen ADB-frågor och säkerhetsproblem. ADB-baserade register har i allmänhet utvecklats betydligt längre inom biblioteken än arkiven. Vegard Elvestrand och Monica Aase har beskrivit hur privatarkiven kan införas i dataregistren. Artikeln bygger på de praktiska erfarenheterna i det Kongelige Videnskabs Selskabs Bibliotek där det finns en samling på 110 privatarkiv. Monica Hedlund behandlar den datorbaserade brevkatalogiseringen i Uppsala universitetsbibliotek med syftet att producera en av-sändarkatalog för alla preliminärt ordnade samlingar i biblioteket.

Säkerhetsaspekter blev i praktiken ett gemensamt tema för många av de fria föredragen. Kaarina Sala anlade i sin artikel synpunkter på fjärlåneproblematiken och den problematik som måste beaktas vid utlåning av arkivhandlingar. Svend Gissel behandlade säkerheten i handskriftsläsesalarna mot bakgrunden av stölder i Det Kongelige Bibliotek. Börje Westerlund analyserade förhållandet mellan filatelister och

arkiv, där kuvert i privatarkiver kan erbjuda övermäktiga frestelser för oärliga samlare.

Artikelsamlingen avslutas med Svend Gissels sammanfattning och analys av konferensen. Han beaktar inte bara konferensens egentliga tema utan tar också fasta på de trender och de aktuella problem som kommit fram i diskussionerna.

Artikelsamlingen ger en intressant helhetsanalys av de aktuella frågor som diskuteras i bibliotekens handskriftsavdelningar. Ofta är artikelsamlingar med föredrag från en konferens eller seminarium till stor del en ganska deprimerad läsning. Innehållet kan bestå av urvattnad forskningsproblematik kring ett ämne där den egentliga forskningen publiceras på annat håll eller gammal uppvärmd skåpmat från ett projekt som i alltför många år erhållit forskningsbidrag. *Håndskrifter i Norden* utgör därför ett positivt undantag. Den erbjuder opretensiös och informativ läsning av kunnigt fackfolk om de samlingar de vårdar i sina respektive institutioner. Det är en matnyttig publikation som ger sin läsare en mångsidig och allmän orientering i några av de frågor som nära berör praktiska aspekter på historikerns hantverk, källforskningen.-

Lena Törnblom

Historiker om historiker om historiker

Studier i historisk metode 21. Historien och historikerne i Norden efter 1965. Oplæg fra den 21. Nordiske fagkonference i historisk metodelære, Åland, 27.–31. maj 1989. Redigert af Christian Kvium. Aarhus Universitetsforlag 1991.

De nordiska konferenserna i historisk metodlära har av hävd levererat ambitiösa rapporter och detta kan även anses vara fallet med den senast utkomna, den 21:a i ordningen. Temat för konferensen på Åland 1989 var ursprungligen rent historiografiskt. Syftet var att avteckna "linjerna i mångfalden" inom det nordiska historikerskrået efter 1965, som ju var året för den första konferensen av detta slag. Ingen av bidragsgivarna har emellertid försökt sig på att närma sig temat genom en summering av resultaten från de tidigare sammankomsterna.¹ Vid sidan av att detta

¹ En dylik översikt har för övrigt gjort av J. Simensen & S. Helland, 'The Nordic Historian's Conferences on Historical Method 1965–1983', *Scandinavian Journal of History* 1984.